

Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Saksbehandler

Vår dato

Vår referanse

Deres dato

Deres referanse

Asle Sandnes

23.08.2022

2022/510

Høringssvar fra FUB og FUG - koronakommisjonens delrapport 2

Foreldreutvalgene for grunnopplæringen og barnehager vil, som til delrapport 1, gi et felles høringssvar til delrapport 2. Vi takker for muligheten til å gi høringssvar.

Vår generelle merknad på området barnehage/skole er at en rekke av kommisjonens funn viser at foreldrenes situasjon, stilling, kunnskapsnivå og status er indikatorer knyttet opp mot de forskjellene som pandemien har forsterket. Styrket fokus på kommunikasjon med og et løft for foreldresamarbeidet er en essensiell del av beredskapen i framtiden. Følgende utdrag er hentet fra delrapport 2:

- Ekspertgruppen understreket på nytt at det fører med seg alvorlige konsekvenser for barn og unges læring og psykiske helse når tilbudet i barnehaer og skoler er redusert, og at tiltakene måtte være forholdsmessige og tilpasset den lokale smittesituasjonen.
- Et funn som går igjen i alle undersøkelsene, er at det har skjedd et til dels betydelig læringstap i perioden med hjemmeskole, og at tapet er større blant elever som hadde foreldre med lav utdanning.
- En dansk studie (Reimer mfl. 2021) viste at nedstengningen økte forskjellene i leseadferd mellom elevene: Alle elevene leste mer etter nedstengingen, men økningen var langt større blant elever med foreldre med høyere utdanning.
- Elever med lavt karaktersnitt opplevde en større negativ endring i egen mestringsfølelse enn elever med høyt karaktersnitt (Mælan mfl. 2021).
- fallet i læringsutbytte er større for elever som i utgangspunktet har lavere forutsetninger statistisk sett for å gjøre det bra på skolen (som lavt utdannede foreldre, minoritetsspråk som morsmål og lavt karaktersnitt).

Kommunikasjon og informasjon med hjemmene er en viktig forutsetning for gode skoler og barnehager. Digitaliseringen i skolen har bidratt til plattformer for informasjonsdeling, men

FORELDREUTVALGENE FOR GRUNNOPPLÆRINGEN OG BARNEHAGER

Postboks 29, 3833 Bø i Vestfold og Telemark | Besøksadresse: Stasjonsvegen 33A, 3800 Bø i Vestfold og Telemark
Telefon: 477 99 200 | Org.nr.: 989 628 011 | post@fug.no | post@fubhg.no | www.fug.no | www.foreldreutvalgene.no

har samtidig stengt mange foreldre ute fra barnas pedagogiske hverdag, blant annet ved at læreverk ikke lenger er tilgjengelig på annen måte enn gjennom barnets egen pålogging. Det er vår erfaring at arbeidet i foreldreråd, og FAU/SU har lidd under pandemien, og at skoler i svært varierende grad har klart å legge til rette for involvering og utnyttelse av den ressursen som ligger i de lovbestemte rådsorganene.

FUB har gjennom pandemien hatt og uttrykt bekymring for barn med særskilte behov og store forskjeller i ulike kommuner i praktiseringen av ulike tiltak. Det siste er eksemplifisert av statusrapport 9 fra koordineringsgruppen for sårbare barn:

«I 17 tilfeller har kommunene valgt å stenge barnehager eller skoler. Det ble særlig gjort i midten og slutten av august. [...] I mange av registreringene fremgår det at kommunene benytter karantene og stenging som forebyggende tiltak, eller som et tiltak for å få oversikt i smittesporingsarbeidet i kommunen. Dette illustrerer at mange kommuner igangsetter strengere og mer inngripende tiltak enn hva som er nødvendig.»

FUBs bekymring for barn med særskilte behov er deles i statusrapport 11:

«Koordineringsgruppen er bekymret for om barnehager og skoler identifiserer barn med særskilte behov, og om de tilbyr det tilbudet de har rett og krav på.»

FUB ønsker derfor med styrke å gi sin støtte til disse anbefalingene fra kommisjonen:

- *Kommisjonen anbefaler at staten er mest mulig enhetlig i kommunikasjonen med kommunene og gir klare og entydige prioriteringer. God koordinering på statlig nivå, der riktige aktører involveres på riktig tidspunkt, er avgjørende for å få dette til.*
- *Kommisjonen anbefaler at samarbeidet i koordineringsgruppen for tjenester til sårbare barn og unge videreføres etter pandemien. Dette vil styrke beredskapen for neste krise som rammer barn og unge.*

FUG har gjennom hele pandemien etterlyst et godt planverk som også sikrer ivaretagelse av relasjonen mellom hjem og skole i pandemi eller annen krisesituasjon. FUG har i den sammenheng tidligere sendt inn råd til sentrale myndigheter. Disse rådene inntas i sin helhet nedenfor. Mye av dette kan overføres til barnehagefeltet:

FUG mener

Foreldreutvalget for grunnopplæringen, FUG, har både i møte med myndigheter og media løftet behovet for en veileder som sikrer

- Et likeverdig opplæringstilbud i krisetid
- Ivaretagelse av relasjoner elev-elev og elev-lærer i denne situasjonen
- Særskilt ivaretagelse av sårbare barn i krisetid
- Dialog og samarbeid mellom skole-hjem i krisetid

FUGs leder, Marius Chrøner sa følgende under Utdanningsforbundets seminar "Et år med pandemi – hva lærte vi?" i mars 2021: «Vi har ikke lært av krisen før vi bruker våre erfaringer til å endre eksisterende praksis.»

Dette har FUG selv tatt med seg i videre arbeid med å sikre god dialog mellom skole og hjem når kriser rammer, lokalt eller nasjonalt.

Siden første nedstenging av samfunnet har FUG samlet foreldres erfaringer med skole-hjemsamarbeid under pandemien. Informasjon er hentet både fra henvendelser, utvalgsmedlemmenes erfaringer fra egne nærområder og foreldreundersøkelser gjennomført i egen regi.

Med bakgrunn i nevnte erfaringer har utvalget utarbeidet FUGs råd for skole-hjemsamarbeidet i kriser som innebærer bruk av hjemmeskole. Her peker utvalget på en rekke viktige momenter som bør inn i skolens beredskapsplaner.

Videre i dette dokumentet presenteres nevnte råd sammen med materialet som ligger til grunn for arbeidet.

FUGs råd for skole-hjemsamarbeid i kriser som innebærer hjemmeskole

Til myndigheter, skoleeiere og skoleledere med ansvar for beredskap i ovennevnte situasjon.

1. Personvern og arkivverdig informasjon

- a. Personvern må ligge til grunn for alle valg og avveininger som gjøres. Dette er spesielt viktig når skolen skal velge kanaler for dialog med foreldre (pkt. 2) og sette rammer for hva som skal være innholdet i denne dialogen (pkt. 3).
- b. Arkivverdig informasjon må sikres gjennom valg av egnede kanaler for dialog (pkt. 2).

2. Kanaler for dialog

- a. Det må avklares hvilke kanaler som skal brukes til dialog mellom skole og hjem gjennom krisesituasjonen
- b. Kanalene som velges, må være egnet til ulike former for dialog – alt fra korte beskjeder til lengre samtaler om personsensitive temaer
- c. Det må være tydelig hvilke kanaler som skal brukes til hva, i tråd med punkt 1.
- d. Informasjon om skolens valg av kanaler for dialog samt hvilke kanaler som kan brukes til hva, må ligge klart og raskt kunne formidles til foreldrene.

3. Innhold i dialog

- a. Det bør utarbeides en sjekklister for dialog med foreldrene
Eksempler på momenter det kan være aktuelt å avklare- eller snakke om, kan være
 - Bruk av digitale ressurser
 - Bruk av digital læringsplattform
 - Språklige utfordringer
 - Levekårsrelaterte utfordringer

- Hvordan hjelpe barnet best mulig (rutiner, interesse og støtte fremfor faglig hjelp)

4. Andre forventninger til hva skolen må kunne hjelpe til med

- a. Det bør utarbeides rutiner som gir foreldrene regelmessig tilbud om opplæring i bruk av skolens digitale plattformer og utstyr
- b. Sjekklisten i pkt. 3 bør benyttes til videre vurderinger av hva foreldre kan trenge hjelp og støtte til i krisesituasjonen.
 - Hva har skolen ansvar for å følge opp?
 - Hva har ev. andre instanser ansvaret for å følge opp?
- c. Det bør utarbeides oversikt over hvem som kan hjelpe og støtte foreldrene med hva, og hvordan dette skal formidles.

5. Ansvar for faglig og sosial utvikling

- a. Det må utarbeides en felles praksis for hvordan hjemmeskole gjennomføres. Som et minimum bør det være lik praksis innad på trinn (1-4, 5-7, 8-10).
- b. En felles praksis bør ivareta at
 - Skolen har ansvaret for opplæringen selv om elevene har hjemmeskole
 - Valg av læremidler og digitale løsninger er egnet, både ut fra situasjon og elevens alder/selvstendighet
 - Undervisningen er variert, både i innhold og organisering
 - Undervisning og aktiviteter ivaretar sosiale og relasjonelle forhold i klassen
 - Hjemmeskole også tar høyde for digitale friminutt, lek og fysisk aktivitet
 - Elever med særskilte rettigheter blir ivaretatt jf. sine vedtak
 - Elever trenger ulik grad av oppfølging og dialog med læreren
 - Elever i ulik grad har tilgang på hjelp og støtte hjemmefra, selv i hjemmeskolesituasjonen
 - Felles praksis må utarbeides ut fra kunnskap om hvordan nettilgangen er lokalt
 - Skolen fører oversikt over tapte timer til spesialundervisning og andre lovpålagte tjenester

6. Barn med særskilte behov og andre sårbarheter

- a. Særskilt sårbare elever må tilbys opplæringstilbud med fysisk tilstedeværelse på skolen. Tilbudet må, i tillegg til opplæring, ivareta behovet for normalitet, struktur og omsorg.
- b. Dersom hjemmeskole må benyttes helt eller delvis må det legges spesielt til rette for
 - Tett dialog med hjemmet
 - Godt tilpassede og praktiske oppgaver som kan gjennomføres med foreldre/familie
 - Hjemmeundervisning gitt av skolens ansatte
 - Sikring av kontakt og relasjon mellom skolens ansatte og eleven
 - Oppfølging av relevante momenter fra pkt. 5

7. Lovpålagt samarbeid mellom skole og hjem

- a. Det må lages rutiner som ivaretar lovpålagt samarbeid mellom skole og hjem. Rutinene bør omhandle
 - Arbeid i- og medvirkning fra skolens ulike rådsorganer (inkludert elevrådet)
 - Gjennomføring av foreldremøter

- Gjennomføring av utviklingssamtaler
- b. Rådsorganene skal ha medvirkning i arbeidet med å lage ovennevnte rutiner

Materialet som ligger til grunn for rådene som er utarbeidet

Hovedutfordringer slik FUG ser det

Under nedstenging av samfunnet gikk henvendelsene til FUG på at

- foreldre følte at ansvaret for undervisning av barna ble lagt på dem selv
- foreldre meldte om lite tilpasninger i opplegg for barna, også de som hadde ulike utfordringer
- foreldre ønsket seg en tydeligere avklaring rundt forventninger, oppfølging og ansvar i hjemmeskolesituasjonen
- foreldre med barn med store, særskilte behov opplevde situasjonen ekstra belastende
- FAU-medlemmer stilte spørsmål ved hvilken rolle rådsorganene kunne ha i denne situasjonen

Etter gjenåpning med skoledrift etter trafikklysmodellen, har utfordringene i større grad vært knyttet til

- Ivaretagelse av retten til trygghet og trivsel med særlig søkelys på ivaretagelse av sosiale relasjoner
- Ivaretagelse av rettigheter, f.eks. til tilpasning og spesialundervisning
- Arbeid i skolens rådsorgan

Sitater fra henvendelser og undersøkelser gjennom pandemien

Det faglige aspektet: «Hjemmeskolen har ustrukturerte dager og undervisning med mye egenlæring og oppgaver. Synes også oppgavene har vært ensformige. Mitt barn virker ukomfortabel med hjemmeskole og strever med å få gjort oppgavene. Det blir lite mestring.»

Det sosiale aspektet: «Det verste har vært mangelen på sosial kontakt. Yngstemann har ikke snakket med en eneste i klassen sin. Det er fryktelig trist for en elev å ikke snakke med jevnaldrende på over en måned.»

De sårbare barna: «Barn med vedtak om spesialpedagogisk hjelp er helt klart nedprioritert.»

Digital undervisning: «Skolene burde ha mer undervisning på nett. Hjemmeskolen avslører varierende kompetanse på det digitale blant de ansatte på skolen.»

Dialog skole-hjem: «Det er veldig varierende kontakt mellom skole/hjem på de ulike skolene i kommunen.»

Avklare forventninger: «Synes det er stor variasjon fra skole til skole når det gjelder hva som forventes, både av barna og de voksne.»

Støtte til hjemmet: «Mer info til foreldre! Det er ikke lett å veilede uten å vite hva som skal gjøres. Elever trenger oppfølging, uansett om de er 6 eller 16. Det må skolen forstå!»

Digital skoloring av foreldre: «Det er vanskelig å få oversikt når man ikke kjenner skolens forskjellige læringsplattformer.»

Like muligheter: «Alle i Norge må ha samme muligheter til læring. Vår kommune ligger langt etter i digitale løsninger.»

Saksgrunnlag på de ulike elementene i saken

FUG gjennomførte våren 2020 og våren 2021 foreldreundersøkelser knyttet til pandemisituasjonen. Våren 2021 ble det også gjennomført en undersøkelse rettet mot arbeidet i FAU under pandemien. FUG har gjennom undersøkelsene skaffet seg god oversikt over ulike utfordringer knyttet til skole-hjem-samarbeid i en periode hvor hjemmeskole preget opplæringstilbudet. Skoleåret det refereres til, er 2020-2021.

Nedenfor følger en oppsummering av de viktigste punktene:

56% av foreldrene hadde hatt direkte kontakt med skolen i perioden med nedstengning våren 2020. Direkte kontakt mellom hjem og skole avtok desto eldre elevene ble. Blant de som savnet noe i samarbeidet med skolen, fant vi størst andel blant foreldre i videregående skole. *Undersøkelsen viser at foreldre har behov for dialog med skolen i krisetid, uavhengig av elevens alder.*

De som hadde hatt direkte kontakt, hadde i hovedsak blitt kontaktet av kontaktlærer eller de hadde selv tatt kontakt. Det aller meste av kontakten skole-hjem skjedde via digitale plattformer, mail, telefon, Facetime eller sms. *Undersøkelsen peker på et behov for å tydeliggjøre hvem som har hovedansvaret for dialog hjem-skole, til hvilke tider man kan kommunisere, hvilke kanaler dialogen skal foregå på og at personvern og GDPR må ivaretas.*

Foreldrene rapporterer at skolene har vært opptatt av ulike ting i kontakten med hjemmet. Tallene nedenfor gir grunn til bekymring med tanke på muligheten til dialog og retten til likeverdig opplæring:

- 33% er tilbudt råd og veiledning rundt skolearbeidet
- 32% var opptatt av barnets situasjon
- 21% gjorde avtaler om videre kontakt
- 20% sikret tilpasninger og/eller justerte arbeidsmengde
- 9% ga informasjon om hvor familien kunne få annen type hjelp
- 4% var opptatt av personvern i digital kommunikasjon

Undersøkelsen viser at det bør legges føringer for hva som skal gis av informasjon, hva som skal etterspørres, tilbys og snakkes om fra skolens side.

8 av 10 foreldre melder at deres barn har hatt hjemmeskole en eller flere perioder inneværende skoleår. Foruten nedstenging ved lokale smitteutbrudd, har elever også hatt hjemmeskole på både rødt og gult nivå. Bare 22% oppgir at deres barn har hatt opplæringstilbud på skolen hele tiden. Hver fjerde elev har i tillegg hatt høyere fravær enn normalt pga. strenge regler for smittevern. *Undersøkelsen viser at krisesituasjonen mange steder har vedvart og preget undervisningssituasjonen, selv om skolene pr definisjon er gjenåpnet.*

3 av 10 foreldre opplever at barnet er dårligere ivaretatt faglig inneværende skoleår enn i en ordinær skolehverdag. 1 av 2 foreldre opplever at barnet er dårligere ivaretatt sosialt inneværende skoleår enn i en ordinær skolehverdag. *Både gjennom undersøkelsen og rådgivninger opplever vi at foreldre er bekymret for barns sosiale situasjon i en krisetid som pandemien er. Stadige vekslinger og ulik praksis rammer det viktige relasjonelle arbeidet, det utfordrer retten til likeverdig opplæring og trygt og godt skolemiljø, og det opprettholder bekymringen for den store og etter hvert heterogene gruppen av sårbare barn og unge.*

1 av 4 foreldre oppgir at det ikke har vært gjennomført foreldremøter. 7 av 10 mener FAU og deres enkeltrepresentanter i liten grad har vært involvert i forberedelse og gjennomføring av foreldremøter høsten 2020. 14 % oppgir at det ikke har vært gjennomført halvårlig samtale med elev og foreldre. *De lovpålagte møtepunktene mellom hjem og skole må ivaretas, også i krisetid, både for å sikre dialog med hvert enkelt hjem og foreldregruppen som helhet. FAU kan være en støtte og hjelp for skolen i dette arbeidet, spesielt i gjennomføring av foreldremøter.*

74% opplever at FAU er holdt godt orientert om skolens arbeid med ulike koronatiltak så langt dette skoleåret. Det er derimot bare 36% som opplever at FAU har blitt involvert i skolens arbeid med slike tiltak. Bak disse tallene ligger også informasjon om at 6 av 10 FAU opplever at det ikke var lagt godt til rette for opplæring av nytt FAU høsten 2020. 4 av 10 opplever at FAU har klart å sikre medvirkning. *FAU og skolens øvrige rådsorgan må kobles mer aktivt på, også i kriser, både som ressurs i hjem-skolesamarbeidet og for å sikre medvirkning i en situasjon som oppleves krevende for alle involverte.*

Med vennlig hilsen

Marius Chramer
Leder FUG

Cathrine Ballo Olsen
Fung. Leder FUB

Marie Skinstad-Jansen
Nestleder FUG

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur